

lende oversigter undtagen et vue over vejen og dens omgivelser før år 1800 og en skildring af trafikken op fra København til Helsingør, dels pr. dampskib, dels pr. tog. Tidsmæssigt tager hovedteksten sin start omkring 1800 og går mod vore dage, som i denne forbindelse vil sige til tiden omkring 2. Verdenskrig; i særlig grad gælder dette billederne med de tilhørende tekster, hvor overvægten igen især er tiden op til omkring 1. Verdenskrig.

Inden for disse rammer følges næsten bogstavelig talt de omkring 40 kilometer Strandvej hus for hus. Billeder og tekst fortæller om forandringerne fra fiskerlejer til landsteder og villaer og undertiden til lav parkbebyggelse eller etageejendomme. På den måde gives gode indblik i arkitekturens udvikling og fyldige oplysninger om ejerne, dog i betydelig grad styret af bygningernes bemærkelsesværdighed eller ejernes samfundsmæssige placering. Det fyldige register betyder, at værket er af betydelig arkitektur- og personalhistorisk værdi og vil bevare sin værdi langt frem i tiden.

Tilbage står imidlertid, hvad der ikke er med! Bortset fra enkelte steder har man ikke søgt at anlægge nogen egentlig socialhistorisk betragtning ud over vendinger som »borgerskab« eller »højere borgerskab«. Hvor højt var dette borgerskab placeret? Var de enkelte dele af Strandvejen socialt lagdelt? I hvor høj grad havde man tjenestefolk: stuepiger, kokkepiger, kuske, chauffører, gartnere? Og hvordan levede man: tennisbaner, baller hjemme, musikantener eller dans på et af de mange hoteller langs kysten? Det sanitære udstyr, varmeanlæg osv.? Beboernes aldersfordeling til de forskellige tider: hvornår var det de solidt funderede borgerlige, hvornår de smarte unge? Det skal indrømmes, at det ville have taget tid; men havde man haft blikket åbent

for sådanne spørgsmål, havde det næppe været uoverkommeligt at efterprøve nogle af spørgsmålene i hvert fald stikprøvevis. Flere af spørgsmålene er for en dels vedkommende besvaret gennem skønlitterære skildringer. Det havde sikkert også været muligt gennem skønlitteratur og erindringer at give et billede af miljøer, der knyttede sig til livet langs Kystbanen. Trods alle disse mangler står det dog fast, at det er blevet en solid håndbog, der tillige er en bog til sammenhængende læsning, og det har ikke været nogen let opgave at løse.

Vagn Dybdahl

Erling Benner Larsen: *Historien om Det store Sølvfund fra Gundestrup*. (Jysk Arkæologisk Selskab, 1995). 227 s., 285 kr.

Hovedhistorien i denne bog er den forbitrede kamp mellem obsternasige og avindsyge småkårsfolk om danefægodtgørelsen for det berømte Gundestrupkar.

Det hele begyndte, da tjenestekarlen Jens Sørensen en majdag i 1891 sammen med et par hjælpere stak tørv i husbondens mose, Rævemose ved Gundestrup i Aars sogn i Vesthimmerland, og overrasket gjorde det store sølvfund. Gendarmerichefen i Hobro, den arkæologiinteresserede Daniel Bruun, beslaglagde hurtigt fundet. Mens videnskabsmænd begyndte at kives bl.a. om den videre eftersøgning, sattes søgnet på den anden ende. Kampen om den store gevinst, danefægodtgørelsen, brød ud i lys lue. I forvejen var stemningen i Aars under Estrupstyret anspændt. Befolkningen var delt i to lejre, hvilket fik ekstra næring i tilstedeværelsen af en gendarmeristation på Aars Kro. En voldsom skudepisode på kroen i 1887 med efterfølgende undtagelsestilstand havde

yderligere forbitret stemningen. Efter fundet myldrede det atter med gendarmen, og gårdejereren erklærede tidligt, at dusøren var hans, da fundet var gjort på hans jord. Jens Sørensen og medhjælperne følte straks, at de som »de små« ville blive forbigået. Det samme gjorde en husmand, der uretmæssigt havde gravet videre i mosen og bl.a. fundet tre af karrets plader. Alle kæmpede de derfor indædt deres egen sag. De lokale autoriteter, sognefogeden, præsten, skolelæreren og postekspedienten, blev hurtigt involveret, men inden sagen blev afgjort, havde stort set samtlige mulige autoriteter været indblandet: Oldnordisk Museum, gendarmeriet, herredsfogeden i Løgstør, stiftamtmanden i Aalborg, Justitsministeriet og Kultusministeriet. Først ved en ministeriel resolution og en domsafsigelse blev sagen afgjort. Jens Sørensen fik hovedparten, men blev tvunget til at betale medhjælperne et mindre beløb for deres medvirken. Gårdejereren blev tildelt værdien af det sølv, som husmanden havde fundet. Tilbage stod fjendskab.

Sideløbende med sine årelange videnskabelige studier om Gundestrupkarret har forfatteren indsamlet oplysninger om selve fundhistorien. Der er tale om et særdeles imponerende materiale, der systematisk er gravet frem fra arkiverne og gennem efterkommere af de implicerede i fundet. Fortolkninger og perspektiveringer overlades i vid udstrækning til læserne, for forfatteren har primært valgt at lade aktstykkerne selv berette. Det er egentlig dygtigt gjort, bogen er velkomponeret, smukt illustreret og læselig som et spændende drama, og der er god grund til at bemærke den. Her er stof både til den politiske histo-

rie, til socialhistorien og til retshistorien.

Først og fremmest er historien dog et malerisk eksempel på landboernes hårdnakkede forståelse af lov og ret endnu i 1890'erne. Stædigheden skærpes af de stridende parters forskellige sociale positioner, og begivenhederne afslører de dybe sociale spændinger, der lå lige under overfladen. Desuden vidner de mange forgæves mæglingsforsøg om grænserne for de forskellige myndigheders autoritet i landbefolkningen. Det har yderligere betydning ved, at fundet fandt sted under forfatningskampen. Historien rummer en sjælden beskrivelse af Estruptidens lokalpolitiske spændinger. At højreaviser f.eks. tildelte Daniel Bruun æren for at have reddet fundet for videnskaben, det vakte harme i Aars og blev hårdt imødegået af sognets præst og skolelærer i venstrepressen. Dermed var gendarmchefens rolle udpillet, også som mægler.

Bogens anden halvdel er mere uensartet, har præg af løst og fast omkring den senere interesse for Gundestrupkarret. Et kapitel handler om de syv kopier, der senere er blevet lavet, et andet om de tidlige naturvidenskabelige undersøgelser. Herpå følger historien om op sætningen af en mindesten i Rævemose i 1935, en kort omtale af udlånet af originalkarret til Palazzo Grassi i Venedig i 1991, kort før hundredårsdagen for fundet, der blev fejret med en gigantisk fest i Rævemose. Festen skildres i sidste kapitel. Siden, i sommeren 1994, holdtes i mosen et stort egnsspil, forfattet af Ebbe Kløvedal Reich på baggrund af Benner Larsens fundhistorie; det har ikke nået omtale.

Kenn Tarbensen